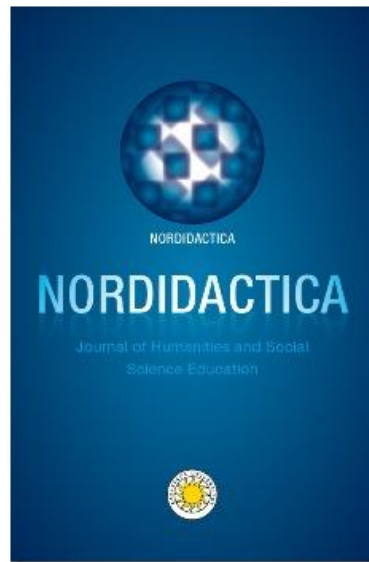

Editorial Nordidactica 2021:2

**Anders Stig Christensen og Heidi Eskelund
Knudsen**

Nordidactica

- Journal of Humanities and Social Science Education

2021:2

Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education

Nordidactica 2021:2

ISSN 2000-9879

The online version of this paper can be found at: www.kau.se/nordidactica

Editorial Nordidactica 2021:2

Anders Stig Christensen og Heidi Eskelund Knudsen, redaktører

Om fagdidaktisk forskning i historie, samfundsfag, religion og geografi

Fagdidaktisk forskning kan overordnet beskrives som undersøgelser og refleksioner over fag og undervisning i fag (Krogh, 2011. Elf, 2020). Grundlæggende beskæftiger forskningen sig med de didaktiske spørgsmål (hvad, hvem, hvordan og hvorfor) og der findes forskellige forskningsmæssige tilgange og metoder hertil. De fire artikler i Nordidactica 2: 2021 eksemplificerer netop dette:

Katarina Blenow fra Lunds Universitet diskuterer i *Förnuft og känsla: Om emotioners roll i kundskapsprocessen i samhällskunskap*, hvilken rolle følelser bør spille i samfundsfagsundervisning. Frem for at se følelser som fornuftens modsætning argumenterer hun for, at følelser kan have flere funktioner i undervisningen, hvor hun skelner mellem at lære for, fra, med og igennem følelser samt læring og følelser i relation til andre mennesker og læring om følelser. I konklusionen lægger hun op til, at lærere skal kunne se følelser som en fagdidaktisk kategori, så opmærksomhed omkring følelser kan indgå i samfundsfagsundervisningen.

I *Kanon eller inte kanon?* diskuterer Joakim Öberg og Pontus Bäckström (Jönköping Universitet) resultaterne af en kvantitativ undersøgelse blandt samfundsfaglærere i klassetrin 7-9 i den svenske skole. Deres undersøgelse tager udgangspunkt i spørgsmålet, om der findes en kanon i samfundsfaget forstået som et fælles indhold, som elever præsenteres for. Dette bredes også ud til at handle om undervisningsmetoder, kilder og eksaminationsformer. Forfatterne konkluderer bl.a. at faget har en kerne bestående af statskundskab, lov og ret samt økonomi, og at områder inden for sociologi er præget af højere grad af forskellighed. Hvad angår arbejdsformer har lærergennemgang og klassesamtaler en dominerende stilling. Eksaminationsformer udviser stor forskellighed.

I *Samhälle og individ – en undersökning i samhällskunskapsdidaktik om elevers förståelse av nyhetsändelser* præsenterer Roger Olsson fra Karlstad Universitet resultater af et kvalitativt studie af, hvordan elever forstår nyhedsbegivenheder. I undersøgelsen fokuseres på elevers opfattelser af årsager, konsekvenser og ansvar i forhold til begivenhederne, og om eleverne har en individorienteret forståelse, eller om de er i stand til at forstå begivenheder i en strukturel sammenhæng. Forfatteren konkluderer bl.a. at der er forskel på, hvordan elever tolker årsager til begivenheder og ansvaret for disse – hvor årsager i højere grad placeres hos individer, og ansvaret i højere grad på samfundsniveau.

Julie Marie Isager fra Syddansk Universitet undersøger i artiklen *“Mundtlig eksamen er en kunst” – danske gymnasieelever til mundtlig eksamen i fagene historie og engelsk* gymnasieelevers opfattelser af den gode eksamenspræstation i historie og engelsk, samt hvordan de navigerer for at levere den. Artiklen konkluderer bl.a. at

eleverne har svært ved at formulere, hvad den gode eksamensbesvarelse er, herunder at de forsøger analytisk og eksplicit at afklare forventningerne til præstationerne. En udfordring for eleverne er bl.a., at undervisning i fagene lader den gode eksamensbesvarelse forblive et åbent og komplekst anliggende der aldrig ekspliciteres. Isager argumenterer således for betydningen af faggrænser for elevers mulighed for at levere eksamensbesvarelser.

De fire artikler viser, at der er forskellige måder til at tilvejebringe fagdidaktisk teoretisk viden om undervisning og refleksioner over fag. Blennows artikel om følelser i samfundsfag er baseret på empiriske undersøgelser, men er først og fremmest et teoretisk og normativt bidrag til diskussionen af, hvilken betydning følelser kan og bør have i samfundsfagsundervisningen. Bäckström og Öberg skriver om kanon i samfundsfag og tager afsæt i en kvantitativ undersøgelse af undervisningspraksis, og Olssons artikel om brug af nyheder i samfundsfag er en kvalitativ undersøgelse af undervisning. Isagers artikel om mundtlig eksamen er et etnografisk casestudie, og bygger således også på empiriske studier af undervisning, hvis vi ser eksamen som en del af undervisningen.

Det traditionelle skel mellem kvantitative og kvalitative studier bliver i disse år udfordret af, at mange forskningsprojekter kombinerer metoder i forskellige former for mixed-methods og med mange deltagende forskere. Men den fagdidaktiske forskning inden for Nordidacticas område er ofte kendetegnet ved mindre projekter med én eller få samarbejdende forskere. Endvidere ser vi sjældent større kvantitative undersøgelser i fagene.

Når vi kigger på Nordidactica-publikationer kan vi stille to enkle spørgsmål til den fagdidaktiske forskning i vores fagområder: Hvad undersøges, hvordan undersøges og med hvilke metoder? Metodemæssigt baserer studierne sig ofte på kvalitative metoder – hvilket kan begrundes i, at undervisning er et så komplekst fænomen, at det bedst indfanges ved eksempelvis etnografiske metoder, således som Isager argumenterer for. Endvidere kan begrundelsen være, at små projekter ikke er i stand til at generere kvantitative data. Til metodespørgsmålet hører også den empiriske interesse, herunder de materialer og data, som studier baserer sig på. To hovedkategorier er dokumentanalyse og forskning i undervisningspraksis (fx klasserumsforskning). Indenfor dokumentanalyse er det som regel læreplaner og andre politiske styredokumenter samt læremidler, der har størst interesse for den fagdidaktiske forskning. Når det kommer til undervisningens praksis, er det et mere åbent, hvad der undersøges. Er det undervisningens indhold, således som hos Bäckström og Öberg, hvor man kan læse om prioriteringer mellem forskellige indholdsområder (fx læreres vægtninger af sociologi overfor økonomi eller fokus på tematiske prioriteringer)? Både denne artikel og Isagers beskæftiger sig også med undervisningens organisering, specifikt hvordan eksamen organiseres og, i Isagers tilfælde, hvilken betydning det har for elevers måder at agere i forhold til undervisningen. Blennows artikel fokuserer på forhold omkring undervisningen med fokus på betydningen af emotioner, og Olsson fokuserer på forhold omkring elevers udbytte af undervisningen.

Blot med disse fire artikler kan vi se, at selvom de har samme objekt, dvs. undervisning i fag – i de tre svenske artikler er det samfundsfagsundervisning i Sverige,

mens Isager studerer forholdet mellem undervisning og mundtlig eksamen i historie og engelsk i Danmark – så er der forskellige tilgange til det at studere undervisning. Vi kan forestille os, at hvis de forskellige forskere skulle undersøge den samme undervisning, ville de kunne præsentere forskellige resultater, som alle ville være relevante og valide, men også fortælle helt forskellige historier om, hvad fagdidaktik i relation til historie, samfundsfag, religion og geografi kan være som forskningsområde.

Nordidactica modtager mange artikler, som repræsenterer fagdidaktisk forskning, og også nogle som bliver afvist fordi de behandler områder, som er relevante for fagdidaktikken, men som ikke, i redaktionens vurdering, kan betragtes som fagdidaktisk forskning. Eksempelvis er analyser af aktuelle udviklinger i demokratiteori relevante for samfundsfagsundervisning, men videnskabelige artikler om demokratiteori hører ikke hjemme i et fagdidaktisk tidsskrift. På samme måde er religionsvidenskabelig forskning relevant for fagdidaktikken, men ikke al religionsvidenskab hører hjemme i et videnskabeligt fagdidaktisk tidsskrift.

I Nordidacticas redaktion ser vi det som vores opgave at bidrage til kvaliteten af forskningen i feltet, samt at skabe rammer for diskussioner om hvilke veje det er frugtbart, at forskningen bevæger sig. Tidsskriftets eksistensberettigelse er først og fremmest, at der formidles fagdidaktisk forskning relateret til de fire fag historie, samfundsfag, religion og geografi. Vi opfordrer alle der arbejder med fagdidaktisk udvikling og forskning indenfor fagene til at skrive, uanset om der er tale om læreplansanalyser, læremiddelanalyser, observationsstudier, aktionsforskning, kvantitative studier, mixed methods- eller etnografiske studier. Vi byder også velkommen til artikler der tager normativt- teoretiske spørgsmål op, og artikler der udfordrer og udvikler feltet ved eksempelvis at stille spørgsmål til traditioner og praksisser i undervisningen. De artikler, som er publiceret i dette nummer, er alle inspirerende og relevante for udviklingen af det fagdidaktiske forskningsfelt i fagene.

Referencer

- Elf, N. (2020). Danskfagets didaktik – undersøgelser af fagets praksis. *Metodebogen.dk*. https://metodebogen.dk/fileadmin/user_upload/filarkiv/pdf-filer/metodebogen/nikolaj-elf_danskfagets-didaktik_2-udg_2020.pdf
- Krogh, E. (2011), Undersøgelser af fag i et fagdidaktisk perspektiv. *CURSIV*, nr. 7, s. 33-51.
https://dpu.au.dk/fileadmin/www.dpu.dk/institutfordidaktik/cursivskriftserie/Cursiv_7.pdf